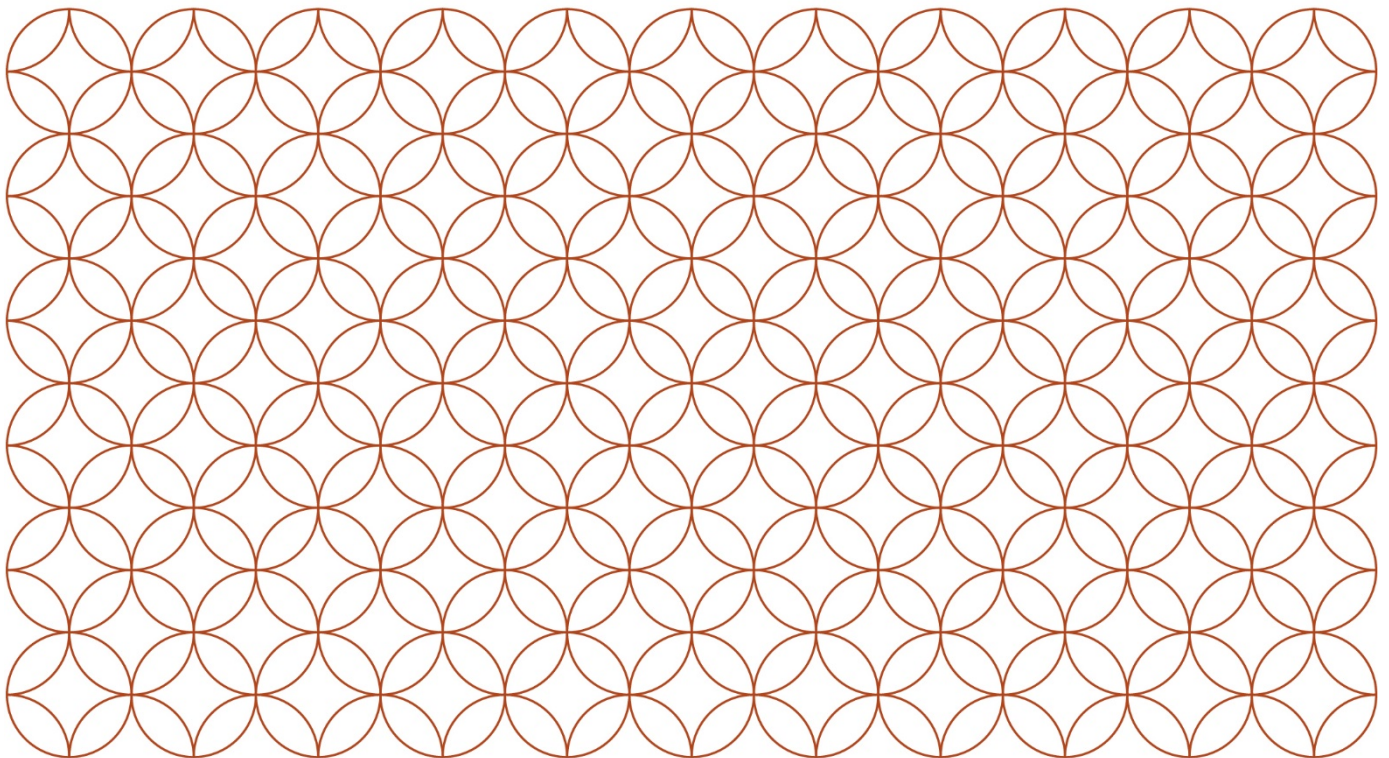

REDOVISNING AV
REGERINGSUPPDRAG

Stärkt systematiskt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck

Skolverket

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri
PDF från Skolverkets webbplats:

www.skolverket.se/publikationer

Dokumentdatum: 2022-01-13

Diarienummer: 2021:734

Skolverket, Stockholm 2022

Innehåll

Sammanfattning	4
Uppdrag	4
Bakgrund	5
Det nationella kompetensteamet	5
Socialstyrelsen	6
Jämställdhetsmyndigheten	6
Särskilt utsatta grupper	7
Läroplansskrivningar med koppling till arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck	8
Hedersrelaterat våld och förtryck	8
Sexualitet, samtycke och relationer	9
Jämställdhet	10
Aktiviteter	10
Revidering av stödmaterialet ”Hedersrelaterat våld och förtryck – skolans ansvar och möjligheter”	10
Utbildning med processtöd till rektorer och elevhälsan	10
Webbkurs om det systematiska arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck	11
Behovsinventering vuxenutbildningen	12
Kunskapshöjande arbete inom förskolan	12
Kommunikationsinsatser	13
Fortsatt arbete	13
Referenser	14

Sammanfattning

I regleringsbrevet för 2021 anges att Skolverket ska stärka det systematiska arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck inom skolväsendet, inklusive förskolan, genom kunskapshöjande insatser och stöd för olika personalgrupper inom skolan och förskolan.¹ Arbetet ska i enlighet med uppdraget ta sin utgångspunkt i Skolverkets förslag till ändringar i läroplaner avseende kunskapsområdet sex och samlevnad (U2019/02204). Ändringarna trädde i kraft i juli 2021 men ska tillämpas första gången på utbildning från och med den 1 juli 2022.

Skolverket har under 2021 genomfört ett beredningsarbete, som bland annat bestått i att samråda med aktörer med kunskap inom hedersrelaterat våld och förtryck, för att säkerställa att de aktiviteter som utarbetas svarar mot befintliga behov. Skolverket har som ett resultat av detta genomfört följande insatser inom ramen för uppdraget:

- Revidering av stödmaterialet ”Hedersrelaterat våld och förtryck – skolans ansvar och möjligheter”
- Utbildning med processtöd till rektorer och elevhälsan
- Webbutbildning om det systematiska arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck
- Behovsinventering av vuxenutbildningen
- Kunskapshöjande arbete inom förskolan
- Kommunikationsinsatser

Uppföljning av de olika aktiviteterna kommer att genomföras under 2022.

Uppdrag

Uppdraget såsom det formulerats i regleringsbrevet för 2021.

Stärkt systematiskt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck

Skolverket ska stärka det systematiska arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck inom skolväsendet, inklusive förskolan, genom kunskapshöjande insatser och stöd för olika personalgrupper inom skolan och förskolan. Arbetet ska ta sin utgångspunkt i Skolverkets förslag till ändringar i läroplaner avseende kunskapsområdet sex och samlevnad (U2019/02204) och särskilt beakta elevhälsans hälsofrämjande och förebyggande uppdrag

¹ Regeringsbeslut 2020/I:4. *Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Statens skolverk*

samt omfatta ökad upptäckt av utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive barnnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstymning. Skolverket ska vid genomförande av uppdraget inhämta kunskaper och erfarenheter från Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen Östergötland, Socialstyrelsen och andra relevanta aktörer. Skolverket får under 2021 använda 11 miljoner kronor för uppdragets genomförande. Kostnaderna ska belasta utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering, anslaget 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder, anslagspost 12 Jämställdhetsinsatser efter regeringsbeslut. Medlen utbetalas engångsvis efter rekvisition ställd till Kammarkollegiet. Rekvisition ska lämnas senast den 1 december 2021. Medel som inte har använts för avsett ändamål ska betalas tillbaka till Kammarkollegiet senast den 31 mars 2022. Senast samma datum ska Skolverket lämna en ekonomisk redovisning till Kammarkollegiet. Rekvisition, återbetalning och redovisning ska hänvisa till detta regleringsbrev. Uppdraget ska redovisas till regeringen (Utbildningsdepartementet med kopia till Arbetsmarknadsdepartementet) senast den 4 februari 2022.²

Bakgrund

Skolverket har för detta uppdrag genomfört ett omfattande beredningsarbete för att säkerställa att de aktiviteter som tas fram svarar mot uppdraget och de olika målgruppernas behov. En del av beredningen har bestått av att inhämta kunskaper och erfarenheter från andra aktörer. Nedan redovisas delar av vad som framkommit utifrån deras erfarenheter.

Det nationella kompetensteamet

Det nationella kompetensteam som Länsstyrelsen Östergötland sedan 2014 utvecklat på uppdrag av regeringen, har till uppgift att samordna och stödja arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, barnnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstymning av flickor och kvinnor, samt bistå med kunskap och kompetens på området. I Länsstyrelsen Östergötlands årsrapport för 2019 framgår att yrkesverksamma inom skolan kan ha svårt att göra bedömningar som leder till skyddande och stödjande åtgärder för eleverna. Det kan till exempel handla om att bedöma information om ändrat beteende, såsom till exempel frånvaro och resor, som skulle kunna tyda på bortförande eller kvarhållande utomlands. I rapporten beskrivs också att skolpersonal kan få uppgifter om social kontroll, påtryckningar och hot från familj, släkt och närstående, men att denna information inte i tillräckligt hög utsträckning leder till socialtjänstanmälningar. Dessa skulle i sin tur kunna leda till olika typer av stöd- och skyddsåtgärder. I rapporten påtalas en generell avsaknad av fungerande rutiner och grundläggande kunskaper. Det föreligger även en generell underrapportering till socialtjänsten från skolpersonal.³ I samma rapport konstateras även att det finns mycket som tyder på

² Regeringsbeslutet 2020/I:4 *Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Statens skolverk* s. 3.

³ Länsstyrelsen Östergötlands årsrapport 2019 *Länsstyrelsen Östergötlands nationella uppdrag om hedersrelaterat våld och förtryck – verksamheten under 2019*.

att förskolan har en rad utmaningar när det gäller arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Det gäller både hur förskolan ska förhålla sig till vårdnadshavare när det gäller barnets rättigheter och hur exempelvis rektorer ska hantera personal som inte agerar i enlighet med vad som fastslås i skollagen (2010:800) kring exempelvis jämställdhet och mänskliga rättigheter.

I det nationella kompetensteamets rapport från 2019 om bortförda barn dras den generella slutsatsen att det finns brister i samverkan mellan skola och socialtjänst för att hantera sådana ärenden.⁴

Till kompetensteamets stödlinje inkom under 2019 och 2020 17,6 procent respektive 15,8 procent av samtalen från yrkesverksamma inom skola. De frågor som de yrkesverksamma inom skolan ställer kan på en övergripande nivå grupperas i frågor om orosanmälan, skolans och andra aktörers ansvar, hur skolan ska agera i olika situationer och hur man kan prata med utsatta elever.

I Länsstyrelsen Östergötlands slutrapport om regionala resurscentra för våldsutsatta med särskilt fokus på hedersrelaterat våld och förtryck⁵ understryks ett generellt förbättringsbehov när det gäller skolans samverkan med den specialistkompetens som finns inom de olika regionala resurscentra för hedersrelaterat våld och förtryck i landet.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen har vid kunskapsinhämtningen framfört att det är svårt att nå målgrupperna (huvudman, rektor, elevhälsa, lärare) med information och stöd. De bedömer att det kan finnas behov av kunskapshöjande insatser för målgrupperna. Detta gäller inte minst områden som anmälningsplikt, orosanmälan och samverkan mellan skola och socialtjänst. Socialstyrelsen tillhandahåller information om hedersrelaterat våld och förtryck på Kunskapsguiden⁶. Skolverket har även tagit del av Socialstyrelsens delrapport om inventering av vård för kvinnor och flickor som har varit utsatta för könsstypning.⁷

Jämställdhetsmyndigheten

Jämställdhetsmyndigheten har informerat Skolverket om myndighetens material gällande arbetsätt och metoder för att förebygga könsstypning av flickor och

⁴ Länsstyrelsen i Östergötland *Kartläggning bortförda personer i en hederskontext och barn som uppges vara gifta – under 2019*.

⁵ Länsstyrelsen i Östergötlands slutrapport 2020 *Regionala resurscentra för våldsutsatta med särskilt fokus på hedersrelaterat våld och förtryck*.

⁶ <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/vald-och-fortryck/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/>. (hämtad 2021-11-22).

⁷ Socialstyrelsens delrapport 2020 *Inventering av vård för kvinnor och flickor som varit utsatta för könsstypning*.

kvinnor⁸ samt om den fördjupade uppföljningen.⁹ Jämställdhetsmyndigheten har identifierat liknande utvecklingsområden som Socialstyrelsen som betydelsefulla för det förebyggande arbetet.

Jämställdhetsmyndigheten har också ett uppdrag om våldsförebyggande arbete. En del i detta är att särskilt fokusera på att motverka hedersrelaterat våld och förtryck med inriktning på unga män och pojkar. Kortfattat visar rapporten att antalet strukturerade metoder som har utvecklats är få. Kunskapsläget inom forskningen om vad som fungerar för att förbygga hedersrelaterat våld och förtryck med fokus på pojkar och unga män som lever i en hederskontext i Sverige är oklart. Det finns ett fåtal förebyggande programinsatser som har utvärderats av forskare, men utvärderingarna är inte utformade på ett sådant sätt att de kan säga något om effekten.¹⁰

Särskilt utsatta grupper

I Länsstyrelsen Östergötlands årsrapport för 2018 nämns följande särskilt utsatta grupper: barn och unga vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning, hbtq-personer, konvertiter samt föräldrar som själva var omyndiga när de fick barn.¹¹ Flera undersökningar visar att barn med funktionsnedsättning ofta är mer våldsutsatta och i högre grad än andra barn riskerar att fara illa.¹² I Länsstyrelsen Östergötlands årsrapport för 2018¹³ beskrivs barn och unga vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning som en särskilt utsatt grupp när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck.

Hbtqi-personer är också en särskilt sårbar grupp när det gäller hedersrelaterat förtryck och våld.¹⁴ Studier stärker den här bilden och det framkommer även att skolan har haft svårt att förstå dessa elevers situation.¹⁵

⁸ Jämställdhetsmyndighetens rapport *Förebyggande arbete mot könsstämpning av flickor och kvinnor* (2020:10); jamstalldhetsmyndigheten.se (hämtad 2021-11-22).

⁹ Jämställdhetsmyndighetens rapport *Psykisk ohälsa och andra aspekter av hälsa* (2021:2); <https://www.jamstalldhetsmyndigheten.se/psykisk-ohalsa-och-andra-aspekter-av-halsa-2021-2> (hämtad 2021-11-22).

¹⁰ Jämställdhetsmyndighetens nya rapport 2021 *Förebyggande insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck* (2021:17); jamstalldhetsmyndigheten.se (hämtad 2021-11-22).

¹¹ Länsstyrelsen Östergötlands årsrapport 2018 *Länsstyrelsen Östergötlands nationella uppdrag om hedersrelaterat våld och förtryck – verksamheten under 2018*.

¹² Algood, C., Hong, J. S., Gouridine, R. M. & Williams, A. B. (Maltreatment of children with developmental disabilities: An ecological systems analysis. *Children and Youth Services Review*, Vol. 33, nr. 7, 2011: 1142–1148.

¹³ Länsstyrelsen Östergötlands årsrapport 2018 *Länsstyrelsen Östergötlands nationella uppdrag om hedersrelaterat våld och förtryck – verksamheten under 2018*.

¹⁴ Arbetsmarknadsdepartementet *Handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter*.

¹⁵ Nationellt centrum för kvinnofrids (NCK:s) rapport 2018 *Våld mot hbtq-personer – en forsknings- och kunskapsöversikt*; c_570652-1_3-k_vald-mot-hbtq-personer---en-forsknings-och-kunskapsoversikt_nck-rapport_2018_1.pdf (uu.se) (hämtad 2021-11-22).

Läroplansskrivningar med koppling till arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld och förtryck

Beslutade skrivningar om hedersrelaterat våld och förtryck förekommer på flera platser i läroplanerna för grund- och gymnasieskolan samt motsvarande skolformer och i läroplanen för vuxenutbildningen. I dessa läroplaners första del *Skolans värdegrund och uppdrag* under rubriken *Förståelse och medmänsklighet* anges till exempel att

”Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser”.¹⁶

Under rubriken *Skolans uppdrag* anges i läroplanerna för grund- och gymnasieskolan samt motsvarande skolformer

”I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas”.¹⁷

En liknande formulering återfinns även i läroplanen för vuxenutbildningen under rubriken *Perspektiv i utbildningen*.

”Vuxenutbildningen ska kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck.”¹⁸

I läroplanen för grundskolans andra del *Kunskaper* och underrubriken *Mål* anges att

”Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola:¹⁹ [...] har fått kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck.”²⁰

I delen för rektors ansvar i både läroplanen för grundskolan och motsvarande skolformer och läroplanen för gymnasieskolan anges att

”kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.”²¹

¹⁶ SKOLFS 2021:5 bilagan s. 2, SKOLFS 2021:6 bilagan s. 2, SKOLFS 2021:8 bilagan s. 2, SKOLFS 2021:9 bilagan s. 2, SKOLFS 2021:11 bilagan s. 2 och SKOLFS 2021:10 bilagan s. 2.

¹⁷ SKOLFS 2021:5 bilagan s. 4, SKOLFS 2021:6 bilagan s. 4, SKOLFS 2021:8 bilagan s. 4, SKOLFS 2021:9 bilagan s. 4 och SKOLFS 2021:11 bilagan s. 4.

¹⁸ SKOLFS 2021:10 bilagan s. 4.

¹⁹ I Läroplanen för gymnasieskolan (Lgy22) ”Det är även skolans ansvar att varje elev som har slutfört ett nationellt program eller annan nationellt fastställd utbildning med eget examensmål inom gymnasieskolan eller ett introduktionsprogram i den utsträckning det framgår av elevens individuella studieplan”.

²⁰ SKOLFS 2021:5 bilagan s. 8, SKOLFS 2021:6 bilagan s. 8 och SKOLFS 2021:8 bilagan s. 8.

²¹ SKOLFS 2021:5 bilagan s. 4, SKOLFS 2021:6 bilagan s. 4, SKOLFS 2021:8 bilagan s. 4, SKOLFS 2021:9 bilagan s. 4 och SKOLFS 2021:11 bilagan s. 4.

Utbildningen inom det svenska skolväsendet ska bygga på mänskliga rättigheter och jämställdhet. I flera läro-, kurs- och ämnesplaner är även sexualitet och relationer viktiga delar. Detta ger goda förutsättningar för att arbeta med frågor som rör hedersrelaterad problematik i undervisningen.

Sexualitet, samtycke och relationer

Regeringen har fattat beslut om läroplansändringar i kunskapsområdet som i dag kallas sex och samlevnad. Det nya namnet blir **sexualitet, samtycke och relationer**. Beslutet gäller alla skolformer med undantag av förskolan.²²

Förändringarna i läroplanerna ska tillämpas från och med höstterminen 2022.

Ändringarna i läroplanerna om sexualitet, samtycke och relationer innebär, förutom namnbytet, att kunskapsområdets bredd är tydligare framskrivet.²³ För grund- och gymnasieskolan samt motsvarande skolformer ska kunskapsområdet:

- främja elevernas hälsa och välbefinnande,
- stärka förutsättningar att göra medvetna och självständiga val,
- bidra till förståelse för egna och andras rättigheter,
- förmedla betydelsen av samtycke,
- kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck,
- utveckla elevernas kritiska förhållningssätt till framställningar av hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.

Samtliga läroplaner, med undantag för förskolans och vuxenutbildningens, anger att rektorn har ansvar för att sexualitet, samtycke och relationer samt kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen. I läroplanerna för grundskolan och motsvarande skolformer står det att eleverna ska få kännedom om hur de kan få hjälp om de känner sig otrygga i eller utanför skolan. Det står också att alla som arbetar i skolan ska utgå från ett normmedvetet förhållningssätt, vilket även står i gymnasieskolans och gymnasiesärskolans läroplaner. I vuxenutbildningens läroplan har det tillkommit ett stycke om sexualitet, samtycke, relationer och hälsa som betonar att utbildningen ska:

- bidra till förståelse för egna och andras rättigheter och möjligheter,
- förmedla betydelsen av samtycke och respekt,
- kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck.

²² Grundskolan, specialskolan, sameskolan, grundsärskolan, gymnasiesärskolan och vuxenutbildningen.

²³ SKOLFS 2021:5, SKOLFS 2021:6, SKOLFS 2021:7, SKOLFS 2021:8, SKOLFS 2021:9, SKOLFS 2021:11 och SKOLFS 2021:10.

Jämställdhet

Jämställdhet är ett av de grundläggande värden som förskolan och skolan ska förmedla och som är inskrivet i samtliga skolformers läroplaner.²⁴ Alla barn ska leva ett liv fritt från våld och förtryck samt flickor och pojkar ska ha lika rättigheter och möjligheter. Arbetet med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck är därmed tätt sammankopplat med skolans jämställdhetsuppdrag. Jämställdhetskravningarna i läroplanerna för grundskolan och motsvarande skolformer trädde i kraft den 1 juli 2018 och för förskolan den 1 juli 2019. Gymnasieskolans, gymnasiesärskolans och vuxenutbildningens nya skrivningar trädde i kraft i juli 2021 och ska tillämpas från och med höstterminen 2022.

Aktiviteter

Revidering av stödmaterialet ”Hedersrelaterat våld och förtryck – skolans ansvar och möjligheter”

På grund av förändringar i styrdokument och lagstiftning har Skolverket under 2021 reviderat det befintliga stödmaterialet ”Hedersrelaterat våld och förtryck – skolans ansvar och möjligheter”. Till dess att de nya läroplansskrivningarna ska tillämpas från och med juli 2022 finns två versioner av detta stödmaterial tillgängligt på Skolverket.se.

Syftet med materialet är att ge personal i grund- och gymnasieskolan samt motsvarande skolformer stöd i hur skolan kan motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Stödmaterialet riktar sig till rektorer, som har ett särskilt ansvar, men även till lärare och personal inom elevhälsan. Stödmaterialet beskriver skolans ansvar för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck och hur rektor, elevhälsa och lärare kan arbeta med dessa frågor i skolan.

Utbildning med processtöd till rektorer och elevhälsan

Utifrån det reviderade stödmaterialet ”Hedersrelaterat våld och förtryck – skolans ansvar och möjligheter” har en kompetensutvecklingsinsats i form av en digital utbildning med processtöd i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck genomförts under senare delen av 2021.

²⁴ SKOLFS 2021:5, SKOLFS 2021:6, SKOLFS 2021:8, SKOLFS 2021:9, SKOLFS 2021:11 och SKOLFS 2021:10.

Rektorer i grund- och gymnasieskolor och motsvarande skolformer har, i team med skolans elevhälsopersonal, kunnat delta i en processtödande utbildning bestående av fyra träffar under ledning av undervisningsråd från Skolverket. Syftet med utbildningen är att öka kunskapen om vad hedersrelaterat våld och förtryck är, hur det kan yttra sig samt att erbjuda processtöd till deltagarna för att parallellt bedriva det egna utvecklingsarbetet på skolan.

De deltagande skolorna har medverkat under fyra träffar hösten 2021 för att utveckla skolans arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Skolverket har beviljat stimulansmedel om 50 000 kr per skola för deltagarna att använda för skolans utvecklingsarbete. I kompetensutvecklingsinsatsen har 53 skolor från olika kommunala och fristående huvudmän deltagit.

Under våren 2022 fortsätter skolorna sitt arbete med att genomföra ett utvecklingsarbete. Skolverket erbjuder en uppföljande träff i maj eller juni 2022 för att följa upp utbildningens insats, skolans arbete samt eventuella behov av fortsatt stöd från Skolverket.

Programmet för träffarna har fokuserat kring erfarenhetsutbyte mellan skolorna samt innehållit kunskapshöjande föreläsningar om bland annat:

- stöd och vägledning om systematiskt kvalitetsarbete
- processtöd utifrån systematiskt kvalitetsarbete
- att leva dubbelliv, kollektiva påtryckningar, oskuldsnormer, rädsla för sex utanför äktenskap och hur skolan kan upptäcka, bemöta och stödja utsatta elever
- barn- och tvångsäktenskap och elever som blir bortförda utomlands mot sin vilja
- samverkan mellan skola och socialtjänst och fokus på övergripande principer för framgångsrikt arbete med lärande exempel
- könsstämpning: upptäcka, bemöta och stödja utsatta elever
- samverkan med vårdnadshavare på mångkulturella skolor
- stöd och vägledning om stärkt föräldraskapsstöd
- juridiskt stöd gällande frågor om hedersrelaterat våld och förtryck.

Utöver detta utbildningsinnehåll har Skolverket tagit fram ett antal filmer, ljudfiler och stödmaterial som utgör kursmaterial för de medverkande.

Webbkurs om det systematiska arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck

Skolverket publicerade i januari 2022 en webbkurs till stöd för skolors systematiska arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Webbkursen bygger på stödmaterialen *"Hedersrelaterat våld och förtryck – skolans ansvar och*

möjligheter” och det digitala processtödet som beskrivits tidigare och som också ingår i insatsen. Målgruppen är personal från skolledning och elevhälsa inom grund- och gymnasieskolan och utbildningen beräknas ta cirka 10 timmar att genomföra.

Webbkursen innehåller fyra avsnitt samt en referensdel. Upplägget på webbkursen följer strukturen från processtödet och från stödmaterialet. Deltagarna får stegvis handledning i arbetet med att upprätta ett systematiskt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck, samtidigt som innehållet berör ett främjande, förebyggande och åtgärdande arbete med huvudfokus på det främjande och förebyggande. Flera olika medietyper, text, tal och film, används i kursen för att innehållet ska upplevas varierat och tillgängligt. Det finns också frågor och fiktiva fallbeskrivningar som erbjuder underlag för reflektion och samtal. Referensdelen syftar till att ge vägledning till vidare fördjupning utifrån behov som uppmärksammats under kursens genomförande.

Behovsinventering vuxenutbildningen

Förändringar i läroplanen för vuxenutbildning om hedersrelaterat våld och förtryck innebär att det även behöver utarbetas stöd för denna skolform. Genom beredningsarbetet har det dock kommit fram att det finns behov av att vidare undersöka vad detta stöd bör innehålla för att vara till nytta. Några av de slutsatser som dragits i beredningen är att Skolverket har låg kännedom om vilka behov som vuxenutbildningen har gällande hedersrelaterat våld och förtryck samt att den stora variationen inom skolformen troligen innebär att stödbehoven kan se olika ut inom de olika skolformsdelarna.

Med anledning av detta genomför Skolverket en målgruppsanalys inom vuxenutbildningen. Det innebär att myndigheten undersöker olika målgruppers behov för arbetet med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck inom vuxenutbildningen. Resultatet kommer att vara vägledande för Skolverket i planeringen av stödinsatser som kommer att tas fram under våren 2022.

Kunskapshöjande arbete inom förskolan

Genom Skolverkets beredning av insatsen har det bland annat kommit fram att det i förskolan finns behov av en ökad förståelse för vad hedersrelaterat våld och förtryck innebär och hur förskolan ska agera vid misstanke om att barn riskerar att fara illa. Skolverket har tagit fram ett webbaserat kunskapsstöd riktat till förskolan. Stödet avser att tydliggöra kopplingen mellan förskolans uppdrag att främja jämställdhet och arbetet med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. På så sätt kan förskolepersonalen få en ökad förståelse för hur det främjande uppdraget hör samman med att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck.

Webbstödet består av:

- en webbtex t som utgår ifrån förskolans ansvar enligt lagar och andra styrdokument, jämställdhets- och barnrättsperspektiv som skrivs fram i förskolans läroplan samt stödmaterialet *Hedersrelaterat våld och förtryck – Skolans ansvar och möjligheter* (Skolverket, 2021) Till webbtex ten kommer det även att finnas diskussionsfrågor.
- en ljudfil bestående av samtal med kommuner som har ett pågående arbete inom detta område.

Kommunikationsinsatser

Skolverkets kommunikationsavdelning har genomfört och kommer att genomföra olika kommunikationsinsatser för att marknadsföra och sprida information om de stödmaterial och kompetensutvecklingsinsatser som tagits fram för uppdraget. En informationskampanj med budskapet ”Se mig!” har tagits fram och fungerat som skyltfönster för att sprida information om Skolverkets olika stöd för arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck. Informationen har spridits via Skolverkets nyhetsbrev samt genom de sociala kanalerna LinkedIn, Facebook och Instagram.

Skolverket kommer under 2022 att följa upp de kommunikationsinsatser som genomförts, bland annat genom att mäta antal besökare till webbplatsen för stödmaterial och antal anmälda till de olika utbildningarna.

Fortsatt arbete

Skolverket ser att de aktiviteter som hittills genomförts inom uppdraget kan motsvara de behov som identifierats genom den beredningen av uppdraget som Skolverket genomfört. Skolverket avser att följa hur stödmaterialet och kompetensutvecklingsinsatserna tas emot och används. Genom att både mäta antal användare och lyssna in målgruppernas behov finns möjlighet för Skolverket att kontinuerligt anpassa och utveckla det framtagna stödmaterialet.

Den återkoppling som hittills nått Skolverket gäller ”Utbildning med processtöd” och har till övervägande del varit positiv. Det som lyfts fram är programinnehållets fördjupande delar och möjligheten till stöd från processledare i skolornas eget utvecklingsarbete.

När det gäller stöd utvecklat till vuxenutbildningen inväntar Skolverket resultatet av den pågående målgruppsanalysen innan aktiviteter kan tas fram. Planeringen är att detta kommer att genomföras under våren 2022. Skolverket menar att det är angeläget att det stöd som tas fram når ut till och motsvarar förskolornas och skolornas behov. Myndigheten ser därför ett behov av att få bättre underlag som visar på hur situationen i landet ser ut när det gäller frågor som rör arbetet med värdegrundsuppdraget generellt och hedersrelaterad problematik specifikt. En

sådan uppföljning skulle till exempel kunna undersöka hur huvudmän och skolledare systematiskt följer upp, analyserar och åtgärdar verksamheternas arbete med de områden som ingår i förskolans och skolans breda värdegrundsuppdrag, bland annat om jämställdhet och mänskliga rättigheter.

Under arbetet med uppdraget har Skolverket uppmärksammats på att det kan finnas skillnader mellan bestämmelserna om offentlighet och sekretess för offentliga skolhuvudmän respektive tystnadsplikt för enskilda skolhuvudmän.²⁵ Dessa skillnader kan möjligen ge olika förutsättningar för skolor med offentliga respektive enskilda huvudmän att lämna ut skyddade uppgifter till socialtjänsten beträffande elever över 18 år. Frågan behöver dock analyseras närmare för att kunna besvaras. Skolverket avser att genomföra en sådan analys och återkomma i frågan under 2022.

Referenser

Algood, C., Hong, J. S., Gourdine, R. M. & Williams, A. B. (Maltreatment of children with developmental disabilities: An ecological systems analysis. *Children and Youth Services Review*, Vol. 33, nr. 7, 2011: 1142–1148. DOI:10.1016/j.chilyouth.2011.02.003

Jämställdhetsmyndighetens rapport *Förebyggande arbete mot könsstymning av flickor och kvinnor (2020:10)*

Jämställdhetsmyndighetens rapport *Psykisk ohälsa och andra aspekter av hälsa (2021:2)*

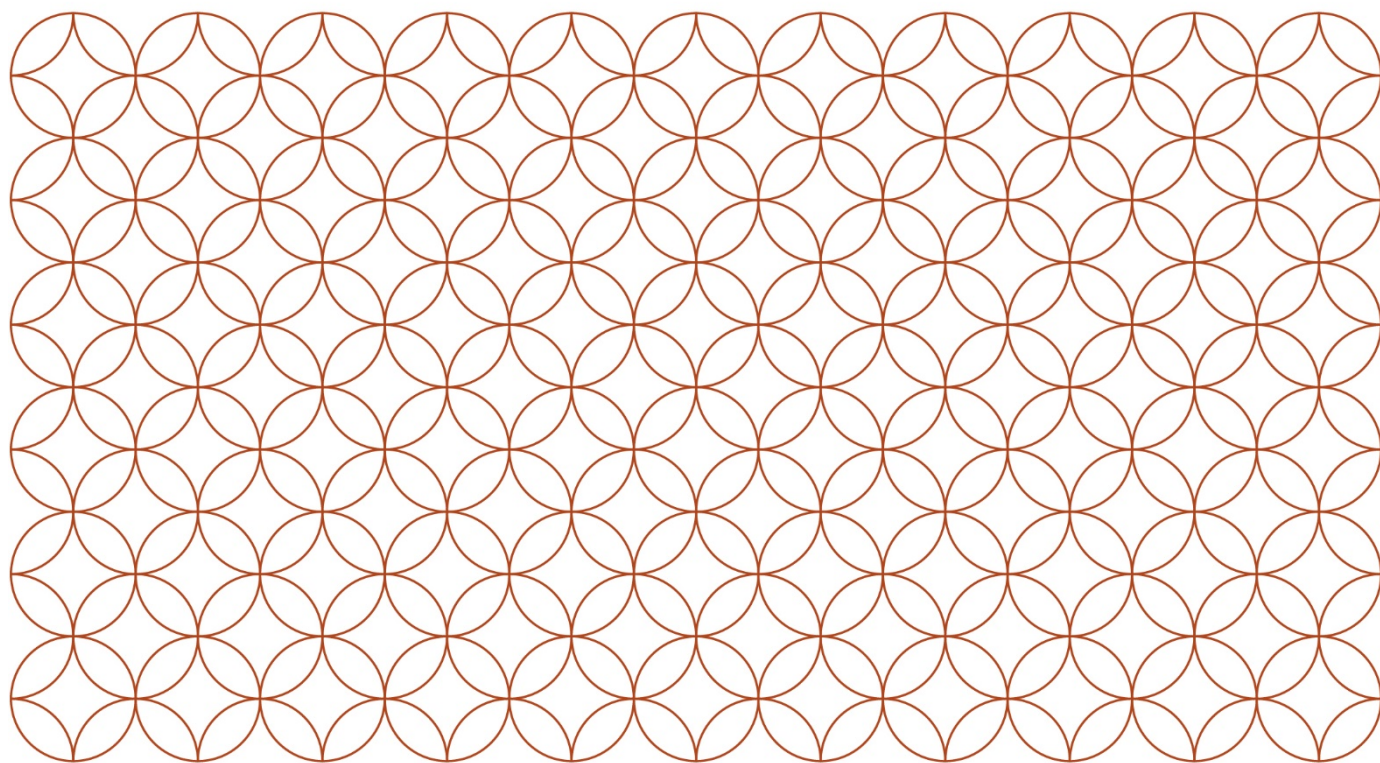
Jämställdhetsmyndighetens nya rapport *Förebyggande insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck (2021:734)*.

Länsstyrelsen Östergötlands årsrapport 2018 *Länsstyrelsen Östergötlands nationella uppdrag om hedersrelaterat våld och förtryck – verksamheten under 2018*. Linköping: Länsstyrelsen Östergötland, 2019. <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.2780e61716999f26bcfb389/1554117330900/2019-arsrapport-hrv.pdf>

Länsstyrelsen Östergötlands *Kartläggning bortförda personer i en hederskontext och barn som uppges vara gifta – under 2019*. Linköping: Länsstyrelsen Östergötland, 2020. https://www.lansstyrelsen.se/download/18.1796b51f17112306794843/1585210561732/nationell_kartlaggning_bortforda%20personer_mars2020.pdf.

²⁵ 23 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och 29 kap. 14 § skollagen jämfört med 10 kap. 27 § offentlighets- och sekretesslagen.

- Länsstyrelsen Östergötlands slutrapport 2020 *Regionala resurscentra för våldsutsatta med särskilt fokus på hedersrelaterat våld och förtryck*. Linköping: Länsstyrelsen Östergötland, 2021.
<https://www.hedersfortryck.se/wp-content/uploads/Slutrapport-2020-Resurscentrauppdraget.pdf>
- Nationellt centrum för kvinnofrids rapport *Våld mot hbtq-personer – en forsknings- och kunskapsöversikt*. Uppsala: Nationellt centrum för kvinnofrid, Uppsala universitet, 2018.
https://www.nck.uu.se/digitalAssets/570/c_570652-l_3-k_vald-mot-hbtq-personer---en-forsknings--och-kunskapsoversikt_nck-rapport_2018_1.pdf
- Regeringen, *Handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter*. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet, 2021.
<https://www.regeringen.se/498e47/contentassets/c0a4e8a8450a4d59aa9c973e3e528c28/handlingsplan-for-hbtqi-personers-lika-rattigheter-och-mojligheter-webb.pdf>
- Regeringsbeslutet 2020/I:4 *Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Statens skolverk*.
- SKOLFS 2021:5 *Förordningen om ändring i förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*.
- SKOLFS 2021:6 *Förordningen om ändring i förordningen (SKOLFS 2010:250) om läroplan för specialskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall*.
- SKOLFS 2021:7 *Förordningen om ändring i förordningen (SKOLFS 2010:251) om läroplan för sameskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall*.
- SKOLFS 2021:8 *Förordningen om ändring i förordningen (SKOLFS 2010:255) om läroplan för grundsärskolan*.
- SKOLFS 2021:9 *Förordningen om ändring i förordningen (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan*.
- SKOLFS 2021:10 *Förordningen om ändring i förordningen (SKOLFS 2012:101) om läroplan för vuxenutbildningen*.
- SKOLFS 2021:11 *Förordningen om ändring i förordningen (SKOLFS 2013:148) om läroplan för gymnasiesärskolan*.
- Socialstyrelsen *Hedersrelaterat våld och förtryck*
<https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/vald-och-fortryck/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/> (hämtad 2021-11-22).
- Socialstyrelsen *Inventering av vård för kvinnor och flickor som har varit utsatta för könsstämpning. Delrapport 1*. Stockholm: Socialstyrelsen, 2020.
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2020-3-6632.pdf>

Skolverket

www.skolverket.se